

TALLINNA ÜLIKOO
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID

TALLINN UNIVERSITY
DISSERTATIONS ON HUMANITIES

Inna Adamson

**DESIDERATIIVSUS KUI MODAALNE TÄHEND
VENE KEELES: SEMANTILINE VÄLI JA LAUSUNGITE
SEMANTILINE TÜPOLOOGIA**

Analüütiline ülevaade

 TLÜ KIRJASTUS
TALLINN 2006

TALLINNA ÜLIKOO
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID

TALLINN UNIVERSITY
DISSERTATIONS ON HUMANITIES

Inna Adamson

DESIDERATIIVSUS KUI MODAALNE TÄHEND VENE KEELES: SEMANTILINE VÄLI JA TARINDITE SEMANTILINE TÜPOLOOGIA

Analüütiline ülevaade

Slaavi filoloogia osakond, filoloogiateaduskond, Tallinna Ülikool, Tallinn, Eesti.

Dissertatsioon on lubatud kaitsmisele filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks vene filoloogia alal 24. augustil 2006. aastal Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste doktorinõukogu poolt.

Juhendaja: Svetlana Turovskaja (*PhD*, Tallinna Ülikooli professor)

Oponendid: Natalja Fateeva (filoloogiadoktor, Venemaa Teaduste Akadeemia Vene Keele Instituudi juhtiv teadur; Vene Teaduste Akadeemia interdistsiplinaarsete uuringute keskuse juhataja, Moskva, Venemaa)
Gaļina Pitkeviča (filoloogiadoktor, Slaavi keeleteaduse kateedri juhataja, Daugavpilsi Ülikool, Läti)

Kaitsmine toimub 22. detsembril 2006. aastal kell 14.00 Tallinna Ülikooli keeltemaja ruumis U-136, Uus-Sadama 5, Tallinn, Eesti.

Autoriõigus: Inna Adamson, 2006
Autoriõigus: Tallinna Ülikool, 2006

ISSN 1736-5031 (*online*, PDF)
ISBN-10 9985-58-455-4 (*online*, PDF)
ISBN-13 978-9985-58-455-2 (*online*, PDF)

ISSN 1736-3667 (analüütiline ülevaade, *online*, PDF)
ISBN-10 9985-58-456-2 (analüütiline ülevaade, *online*, PDF)
ISBN-13 978-9985-58-456-9 (analüütiline ülevaade, *online*, PDF)

Tallinna Ülikooli kirjastus
Narva mnt 25
10120 TALLINN
www.kirjastus.tlu.ee

SISUKORD

AUTORI TEEMAKOHASED PUBLIKATSIOONID.....	4
UURIMUSE OBJEKT, AKTUAALSUS, ÜLESANDED JA METODOLOOGIA.....	5
UURIMUSE TULEMUSTE APROBEERIMINE.....	6
1. SOOVI OLEMUS HUMANITAARTEADUSTE SEISUKOHALT: FILOSOOFIA, LOOGIKA, PSÜHHOLOOGIA.....	6
2. DESIDERATIIVSUSE TÄHENDUSE OTSINGUTEL.....	7
3. DESIDERATIIVSUSE MODAALSUS: VÄLJENDUSLIK JA SISULINE ASPEKT	8
4. DESIDERATIIVSETE LAUSUNGITE SEMANTILINE TÜPOLOOGIA.....	9
5. FRASEOLOGISMID DESIDERATIIVSUSE SEMANTILISE VÄLJA PERIFEERIA KOMPONENDIGA 'TAHE/SOOV'	13
KOKKUVÕTE.....	15
THE MODAL MEANING OF DESIDERATUM: FROM THE SEMANTIC ZONE TO THE SEMANTIC TYPOLOGY OF UTTERANCES (by the example of the Russian language). Summary	16
ANALÜÜTILISES ÜLEVAATES VIIDATUD KIRJANDUS	17

AUTORI TEEMA KOHASED PUBLIKATSIOONID

- I. АДАМСОН И. 2006а. Модальный вектор семы желания. – Мир текста: время, пространство, субъект. Таллинн: TLÜ Kirjastus. С. 91–110.
- II. АДАМСОН И. 2006б. О лексических средствах выражения дезидеративного значения в русском языке. – Инновации в исследованиях русского языка, литературы и культуры. Пловдив: Издательство Пловдивского университета (Болгария) (7 стр.) (Принято к печати).
- III. АДАМСОН И. 2005а. О некоторых особенностях дезидеративного значения в русском и эстонском языках. – Valoda dažādu kultūru kontekstā. Daugavpils: Saule. С. 211–217.
- IV. АДАМСОН И. 2005б. К постановке вопроса о семантической зоне дезидеративности в русском языке – Studia Slavica. Сборник научных трудов молодых филологов. V. Таллинн: TPÜ Kirjastus. С. 155–160.
- V. АДАМСОН И. 2004. Фразеологизм и прагматическая ситуация. – Русский язык исторические судьбы и современность. Труды и материалы. Москва: Издательство МГУ. С. 200.
- VI. АДАМСОН И. 2003а. Некоторые наблюдения над семантическими составляющими концепта «воля» в русском и эстонском языках. – Русское слово в мировой культуре. Концептосфера русского языка: константы и динамика изменений. Санкт-Петербург, 2003. С. 183–189.
- VII. АДАМСОН И. 2003б. Фразеологизмы со значением стремления к осуществлению цели в русском и эстонском языках. – Studia Slavica. Сборник научных трудов молодых филологов III. Таллинн: TPÜ Kirjastus. С. 253–259.
- VIII. АДАМСОН И. 2001. Фразеологизмы с компонентом значения воли в контексте. – Valodas lingvistiskie aspekti. Valoda-2001, Humanitārās fakultātes XI Zinātniskie lasījumi. Daugavpils: Saule. С. 174–178.

UURIMUSE OBJEKT, AKTUAALSUS, ÜLESANDED JA METODOLOOGIA

Uurimuse objektiks on lausungid, kus väljendub subjekti tahe/soov, mis on suunatud tegevusele. Töö fookuses on lingvistiliselt sobiliku soovi/tahtmise semantika kirjeldamise probleem. Nagu ilmneb lingvistilistest töödest, on soovi/tahtmise kontsept üks keerulisemaid. Filosoofid, loogikud ning ka psühholoogid on pika aja jooksul püüdnud seda iseloomustada. Loomulikult on võimatu peegeldada selles töös kogu rikkust, mida humanitaarteadus soovi/tahtmise kohta paljude sajandite jooksul on kogunud. Seetõttu esitatakse töös ainult põhilised vaated uurimuse objekti iseloomule.

Lingvistikaalases kirjanduses võib kohata kaht terminit, mis on kasutusel soovi/tahtmise keelelise väljendamisega: optatiiv ja desideratiiv. Nagu ilmneb uurimuse objekti omadusest, on töö keskpunktiks desideratiivse tähendi väljendamisega teoreetiline aspekt. Inimese soovist saab teada vahendatult: ta kas väljendab oma soovi verbaalselt või näitab seda oma käitumisega. Antud töös pööratakse erilist tähelepanu nendele soovi/tahtmise väljendamisega juhtumitele, mis lähtuvad modaalse subjekti poolt, s.t mina-isikult, sest sel juhul ilmneb modaalne tähend kõige selgemini. Vormid *ты хочешь, она/он хочет, вы хотите, они хотят*, kus väljendub tahtmine 2. või 3. pöördest, on tihti seotud kaudse modaalse tähendusega, sest kõneleja avaldab teise isiku käitumise hinnangut.

Töös vaadeldakse ainult jaatavaid tahtmise väljendamisega vorme, sest niisuguste vormide nagu *не хочу/ не желаю* 'ei taha/ ei soovi' semantikat iseloomustavad teistsugused parameetrid. Juhtumitele, kus soov/tahtmine väljendub tingiva kõneviisi ja imperatiivi abil, erilist tähelepanu ei pöörata.

Uurimuse objekti valik on tingitud spetsiaalsete tööde puudumisest, kus oleks esitatud terviklik vaade subjekti tegevusele suunatud tahtmisest/soovist. Samas ei saa väita, et uurijad pole probleemi üldse püstitanud. On olemas rida töid, kus püütakse täielikult või osaliselt uurida soovi/tahtmise keeleliste vahendite väljendamisega. Nendes töödes on tähelepanu tihti pööratud soovile, mis ei ole otseselt seotud subjekti aktiivse tegevusega. Antud töö keskpunktis on aktiivne subjekt-tegutseja.

Töö aktuaalsus seisneb vene keele tahtmise modaalsuse kirjeldamisega täienduses. Eesmärgi saavutamiseks lahendab dissertant rea ülesandeid: esitada spetsiaalse kirjanduse ülevaade, selgitada välja põhilised desideratiivse tähenduse keelelised vahendid, pakkuda lausungite tüpoloogiat, kus oleks väljendatud desideratiivne tähendus. Töö ei pretendeeri ammendavale uurimisobjekti esitamisele, selle eesmärgiks on iseloomustada desideratiivsuse modaalsust tähendusega.

Töös kasutatakse sobilikke meetodeid uurimisobjekti analüüsimiseks. Lähtuvalt keelendite väljenduslikust aspektist: vormilt sisule ning sisult vormile (*от формы к содержанию и от содержания к форме*). Arvesse võetakse deskriptiivsete grammatikate kogemust ning ka akadeemiliste grammatikate tulemusi. Komponentanalüüsi meetodi alusel tuuakse esile predikaadi *хотеть* tähenduse interpretatsioonid. Kasutust leiavad ka transformatsiooni meetod ning lingvistiline eksperiment.

Uurimuse materjaliks said järgmiste allikate andmed: seletussõnaraamatud, sünonüümsõnaraamatud, fraseoloogiasõnaraamatud, mõistelised sõnaraamatud ning etümoloogilised sõnaraamatud. Peale selle analüüsitakse näiteid ilukirjandusest, ajakirjanduslike tekstide fragmente, keelendeid, lausungeid, tarindeid. Kokkuvõttes sai analüüsitud umbes 2700 mikro- ja makrokonteksti, nendest töös on esitatud 547 näidet.

UURIMUSE TULEMUSTE APROBEERIMINE

Rahvusvahelised kongressid, konverentsid ja seminarid, kus on ette kantud mõned väitekirja tulemused:

31.10.–03.11.2006	Kongress MAPRYAL “Vene keele, kirjanduse ja kultuuri uurimise innovatsioonid”, Plovdivi Ülikool (Bulgaaria)
23.08.–25.08.2005	Seminar “Keelte ja keelendite vastastikune mõju”, Tartu Ülikool
18.02.–20.02.2005	Noorte filoloogide konverents, Tallinna Ülikool
27.01.–28.01.2005	Konverents “XV Scientific Readings”, Daugavpils Ülikool (Läti)
6.05.–7.05.2004	31. keeleteaduse päevad “FINEST Linguistics”, Tallinna Pedagoogikaülikool
18.03.–21.03.2004	Kongress “Russian Language: its Historical Destiny and Present State”, Moskva Riiklik Ülikool (Venemaa)
20.02.–22.02.2004	Noorte filoloogide konverents, Tallinna Ülikool
25.04.–27.04.2003	Seminar “Teksti maailm: aeg, ruum, subjekt”, Tallinna Pedagoogikaülikool
21.02.–23.02.2003	Noorte filoloogide konverents, Tallinna Ülikool

1. SOOVI OLEMUS HUMANITAARTEADUSTE SEISUKOHALT: FILOSOOFIA, LOOGIKA, PSÜHHOLOOGIA

Fenomeni võimalikult täielikuks kirjelduseks keskendutakse töös lähenemistele, mis puudutavad soovi kontsepti humanitaarteaduses. Filosoofiaõpetuses on kasutusele võetud arusaam tahtmisest/soovist kui ontoloogilise fenomenist. Arusaadavatel põhjustel ei võimalda töö maht käsitleda kõiki antud valdkonna mõttekäike. Põhitähelepanu on pööratud klassikalise filosoofia teostele, kus esines lähenemine “inimeselt maailmale”, kuid mitte “maailmalt inimesele”, ja millest võis leida lingvistika jaoks sobilikku materjali. Kõigepealt pöörduvad nende filosoofiliste kontseptsioonide poole, milles käsitleti konkreetset keelendit *Я хочу*.

Tavaliselt on need sellised käsitlused, kus vaadeldakse otseselt või kaudselt põhjust, mis mõjutab subjekti soovi avaldama. Väike ekskursus filosoofilistesse arutlustesse on vajalik selleks, et sügavamalt mõista vaadeldavat fenomeni. Kuidas ka ei eristuks soovi väljendamise keelelised vahendid erinevates keeltes, jäävad universaalsed kontsepti eripärad muutmatuks. Samas võimaldab filosoofiliste kontseptsioonide sisu analüüs jälgida soovi/tahte päritolu kokkulangevust ja erinevust.

Lisaks töös seatud eesmärkidele peab autor vajalikuks vaadelda ekstralingvistilise tahte ja tungi parameetri dünaamilisust. Soovi/tahte päritolu üle mõtisklevad sellised filosoofid nagu Aristoteles, B. Spinoza, T. Hobbes, R. Descartes, J. Locke, A. Kenny jt. Filosoofia traditsioonilises kontseptsioonis eristatakse selliseid omadusi nagu potentsiaalsus ja suunatus tulevikku. Aristoteles mõtiskles teadliku valiku üle. Teadlikule valikule eelneb motivatsioon, mis inimmaailmas on teleoloogilise päritoluga. Soovi/tahte puhul on olemas püüdlus eesmärgi suunas, mis mõjutab inimese aktiivsust.

Filosoofid, loogikud ja psühholoogid toovad esile sellise soovi/tahte omaduse nagu püüdlus saavutada rahulolu, nauding ja õnn. Soov/tahe võib esineda kire näol. Tema “kandjaks” võib olla hing. Soov/tahe võib ilmuda kui sensuaalne tung. Soovid võivad olla teostatavad või teostamatud, nad on tohutult mitmekülgsed.

Nagu filosoofia rõhutab ka psühholoogia inimese püüdlust saavutada hea- ja rahulolu. Nii psühholoogia kui ka psühhopatoloogia uurivad anomaalseid tunde, haiglaslikke kirgi, neurootikute ihasid jne. Töös pööratakse erilist tähelepanu soovi/tahte päritolule A. H. Maslow’, K. Jaspersi ja K. Lewini psühholoogia ja psühhopatoloogia käsitlustes. Loogika huvisfääris vaadeldakse soovi/tahet kui kavatsust, kui on side tahte ja kavatsusega otsus vastu võtta [Ивин 1970].

2. DESIDERATIIVSUSE TÄHENDUSE OTSINGUTEL

Lingvistikas on eksplitsiitse soovi väljendamiseks olemas vastav terminoloogia. Soovi/tahte väljendami-seks eksisteerivad terminid “optatiiv” ja “desideratiiv”. Terminit “desideratiiv” kasutatakse mõnedes keel-tes kõneviisi tähistamiseks (nt sanskriti, tšuktši-kamtšatka keeled jt). Ta on vajalik grammatilise soovi ja kavatsuse elluviimiseks. Desideratiivsuse all mõistetakse tahtmist kui kavatsust midagi teoks teha. Sel juhul on tahtmine opositsioonis vajaduse ja võimaluse tähendustega. Need vormid on mõtte poolest võrreldavad vene keelendiga ‘я хочу’.

A. Meillet ja J. Vendryes paigutavad desideratiivi indo-euroopa kõneviisi süsteemi (ühte viiest). Tahtmist võrreldakse ka sooviga püüdluse tähenduses. Viimast nimetatakse tavaliselt optatiiviks [Мейе 1914: 154–155, Языкознание 1998: 321]. Desideratiivi kasutatakse lisaks ka selleks, et väljendada kõneleja soove [Корди 1990: 171]. On oluline esile tõsta, et töös viidatakse J. Kuryłowiczi tööle “The inflectional categories of Indo-European” [Kuryłowicz 1964]. Optatiivi ja desideratiivi eristamiseks teeb J. Kuryłowicz ettepaneku vahet teha rääkijal ja tegijal. Ilmneb, et desideratiiv on tegija soov, kuid optatiiv rääkija oma [Kuryłowicz 1964: 27]. Peale selle ilmneb, et desideratiivne tähendus on seotud võimalikkuse ja vajalikkuse modaalsustega (vrd. *Хочу помыть посуду, т.е. Мне нужно помыть посуду и (для этого) у меня есть возможность.*)

Nagu eelnevalt mainiti, vaadeldakse töös soovi/tahtmist vaid kõneleja seisukohast. Desideratiivsuse tähend ilmneb parimal viisil mina-lausungites (s.t sellistes lausetes, kus kõneleja on grammatiliselt määratud esimese pöördega). Käesolevas töös vaadeldakse desideratiivsust kui tähenduse kompleksi, mida leidub kontekstisiseselt nii leksikaalsetes ühikutes kui ka fraseologismides.

Desideratiivsust seostatakse tihti tahet ja soovi väljendavate tegusõnade grammatikalisatsiooniga (soovi/ tahet väljendav tegusõna muutub tuleviku tunnuse kandjaks). Selliseid ilminguid võib kohata nt serbohorvaadi keeles [Ханина 2004: 421]. Nagu kirjutab A. M. Selištšev, on grammatiline tulevik seotud emotsionaalse faktoriga (kavatsuse, soovi, tahte väljendamisega) [Селищев 1952: 175]. See kajastub selles, et mõnedes keeltes saab tuleviku vormi moodustada tegusõna *tahtma* abil. Selliseid ilminguid leidub kreeka keeles [*Ibid.*].

Soovi semantika probleemidega seotud küsimusi vaadeldakse modaalsete tähendite kontekstis seoses teiste modaalsete tähenditega, nagu vajalikkus, võimalikkus ja kohustuslikkus. Tänapäeval leidub hulgaliselt töid, mis on pühendatud modaalsete tähendite käsitlemisele [Балли 1955; Виноградов 1975; Плунгян 2000; Bybee, Perkins, Pagliuca 1994; Bybee, Fleischmann 1995], lisaks ka modaalsusele pühendatud monograafiaid [Небыкова 1972; Туровская 1997, 2003].

Paljudes töödes, kus käsitletakse modaalsust, on muutunud traditsiooniliseks selle nähtuse iseloomustamine. Üldiselt esineb sellistes töödes modaalsus erineval kujul, tuginedes Ch. Bally ja V. V. Vinogradovi töödele. Siit ilmneb, et modaalsuse uurijad nõustuvad juba *a priori* kahe eelnevalt mainitud autoriteedi seisukohtadega ja teevad oma töödes sarnaseid järeldusi.

Eriti püsivaks on jäänud Vinogradovi modaalsuse jagamine subjektiivseks ja objektiivseks. Seetõttu ei hakata käesolevas töös üksikasjalikult arutlema nende probleemide üle ja töö autor jätab kõrvale modaalsuse poleemika erinevad seisukohad. Samal ajal, nagu mainis J. Stepanov oma töös, on vähetõenäoline, et modaalsuse klassifikatsiooni saab teostada ühtlaste aluste põhjal [Степанов 1981: 239–240].

Modaalsuse termin on kasutusele võetud grammatilisse traditsiooni Aristotelese formaalsest loogikast. Kaasaegne keeleteadus kasutab eelkõige modaalsuse mõistet, mille esitas kasutamiseks Ch. Bally. Ta leidis, et igast lausest saab eristada *dictumi* (loogiline sisu) ja *moduse* (intellektuaalne ja emotsionaalne sisu). Modaalsuse tähenduse väljendamisel on modaalsusel tegusõnadel kandev roll [Балли 1955: 69–82].

Praktiliselt kõigis töödes, kus kirjeldatakse soovi modaalsust, on näha suunatus soovitud objektile, mis paljudes keeltes väljendub otsesihitisena. Kasutades psühholoogia terminoloogiat, on tegemist nn intentsionaalsusega, mida kasutas oma töödes F. Brentano. E. Husserli termin “intentsionaalsus” on seotud objekti läbielamisega subjekti teadvuses. Keeleteaduslikes uurimustes on raske üle hinnata termini “intentsionaalsus” tähtsust. Ehkki termin esineb paljudes lingvistilistes töödes, sõltub tema tähendus autori nägemusest. Arvestades soovikontsepti spetsiifikat, sobivad kasutuseks intentsionaalsuse määramisel erinevad käsitlused.

Soovi/tahtmise modaalsust iseseisva objektina on vaadeldud erinevates uurimustes. Kõrvutava tüpologia seisukohast uurisid modaalsust (kõrvutati vene-saksa ja vene-inglise) T. Raspopova, A. Kokova, J. Beljajeva, J. Žuk, S. Masterskih ja mõned teised [Распопова 1982; Кокова 1985; Беляева 1985; Жук 1994; Мастерских 2004]. Soovi/tahtmise semantikat on analüüsitud keele loogilise analüüsi seisukohalt [Шатуновский 1989, 1996]. Situatsioonimodaalsuse hinnanguloogika seisukohalt uurisid hinnangu modaalsust J. Volf ja V. Trub [Вольф 1985: 125–126; Труб 1993].

Leksikaliste ühikute semantiline side tegusõnaga *хотеть* kajastub sellealastes põhjalikes lingvistide töödes. Peetakse silmas sünonüümilisi vahendeid semantilises väljas, kavatsust, tahet jne. Vaadeldakse juhtumeid, kus on kasutusel sellised lekseemid nagu *желать, хотеть, намереваться, стремиться, собираться, решить, пытаться, стараться, вздумать, задумать; мечтать, жаждать, возжелеть; попытка, стремление, хотение, намерение* jne [Апресян 1995: 451; Шатуновский 1989: 166–173; Шатуновский 1996: 285–292; Падучева 2004: 307–311; Мастерских 2004: 10; Милютина 2006: 3–37].

Sel viisil tekib järgmine pilt – soov võib vastavuses olla valiku, otstarbekuse, vajalikkuse, kannatlikkuse (kannatamatuse), kasutatuse, reaalsusega.

3. DESIDERATIIVSUSE MODAALSUS: VÄLJENDUSLIK JA SISULINE ASPEKT

Leksikograafia kirjeldamine võib anda ettekujutuse vaadeldava nähtuse olemusest. Peamiseks ülesandeks oli predikaatide nimekirja koostamine (predikaadid desideratiivsuse tähendusega). Töös on see nimekiri koostatud komponentse analüüsi baasil. Selleks kasutati kõiki venekeelseid seletavaid sõnastikke.

Analüüsi aluseks võeti lekseem *хотеть*, mis näitab kõige selgemini ja konkreetsemalt desideratiivsuse tähendust. Just selle pärast nimetataksegi *хотеть* semantiliseks primitiiviks [Апресян 1995: 438]. Lisaks sellele kasutati sünonüümisõnastikku, etümoloogilist sõnastikku, mõistelist sõnaraamatut. Sellisel meetodil töötamine lubas laiendada leksikograafilist pilti.

Võib esile tuua predikaatide nimekirja, millel on ühine semantiline komponent: *желать, хотеть, жаждать, мечтать, возжелеть, алкать, охотиться, надеяться, бредить (морем), ждать, любить (бродить по лесу), увлекаться (рыбной ловлей), пристраститься, приохотиться, изголодаться, склоняться (к союзу с либералами), стремиться, рваться, намереваться, собираться, вздумать, искать, просить; не терпится, охота, неймется, подмывает, позывает, тянет, свербит, чешется, интересоваться, занимать, увлекать.*

Püsiväljendid, mida kohtab nii seletavates sõnaraamatutes kui ka teistes sõnastikes: *гореть желанием, иметь охоту, спать и (во сне) видеть, иметь охоту, лелеять мечту, гореть желанием; томиться желанием; спать и видеть; дорого бы дал за что-л., отдал бы правую руку за что-л.; чего изволите?; глаза и зубы загорелись; как (что) хотите, хочешь; если (что) хотите, хочешь; гуляй – не хочу; ешь (пей) – не хочу; хочешь не хочешь/хошь не хошь; плевать я (ты, он и т.д.) хотел; какого можно желать; и хочется и колется; руки чешутся.*

Niisiis, leksikograafiline pilt tõi esile desideratiivsuse semantilise välja keskpunkti: *врд хотеть, желать, желание, хотение*. Töö tulemusena loodi predikaatide nimekiri.

Sisuline aspekt on antud töös esitatud diferentsiaalsete tunnuste kogumina. Diferentsiaalsed kogumid olid esile toodud desideratiivsuse predikaatide kontekstuaalse kasutamise teel. Saadud tulemused on järgmised:

- Potentsiaalsus (*Я хочу завтра отправиться на рыбалку; Хочу сходить в магазин*).
- Suunatus tulevikku (*Но ведь я и хотел в ту минуту побыть (хотел пожить) помимо всех и иных чувств, кроме благодарности. Хотел побывать, думая о снеге будущего года, – молитва о жизни? почему нет! (В. Маканин, Сюр)*).
- Intentionaalsus (*Главным было ответить на вопрос: зачем я хочу лететь в космос? (Огонек, № 24, 15.06.1998)*).
- Kinnistatus mina-subjekti poole (*Я хочу учиться в университете*).
- Soodumus tegevuse poole (*– Пойдем в кино? Не могу. Хочу дочитать детектив*).

4. DESIDERATIIVSETE LAUSUNGITE SEMANTILINE TÜPOLOOGIA

Käesolevas peatükis esitatakse semantilise tüpoloogia tulemused. Tüpoloogia koostati desideratiivsete lausungite baasil. Nagu juba varem näidati, on desideratiivne tähend vaid mina-lausungitel (reeglina pragmatiseeritud tekstides). Vrd:

Я хочу уехать на юг – Desideratiivsuse tähendi kui potentsiaalse soovitava või kavatsetava tegevuse deklareerimine.

Он хочет уехать на юг – Kaudne desideratiivsuse tähend; informatsioon isiku potentsiaalsest tegevusest.

Modaalne vektor iseloomustab potentsiaalset soovivat tegevust: füüsiline, füsioloogiline, mentaalne, verbaalne jne. Siia tuleb ka lisada juba mainitud järeldus, et soovid võivad olla nii reaalsed kui ebareaalsed. Pakutav tüpoloogia ei ole ainuõige ja täielik, kuid antud olukorras tundub autorile otstarbekas.

1. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD SUBJEKTI FÜSIOLOOGILISI VAJADUSI

Sellistel puhkudel ei ole soov motiveeritud. Siin võib esile tuua järgnevad predikaadi ühendid: *хочу есть, хочу спать, хочу пить* jne. Tarindites, kus on selgelt väljendatud piiratud tegevus, kasutatakse perfekti vorme: *Хочу поспать/попить* jne. Vrd: *Хочу отдохнуть: поплавать, понежиться на солнышке, позагорать*.

On märkimisväärne, et sellistes situatsioonides on predikaadid *хотеть* ja *хотеться* oma leksikaalse tähenduse osas lähedalt seotud. Vrd: *Хочу спать/Хочется спать*.

2. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD SUUNATUST (OMA) KASULE

Eredaima näitena võib tuua mina-lausungi eksistentsiaaltegusõnadega *дышать, жить*.

Хочу дышать воздухом свободы.

Vrd:

*...Зурову человека убить, что муху раздавить. Он каждое утро по часу из пистолета упражняется. Говорят, с двадцати шагов пулю в пятак кладет. Разве это дуэль? Ему и риска никакого. Это убийство, только называется красиво. И, главное, не будет ему ничего, выкрутится. Он уж не раз выкручивался. Ну, за границу покататься поедет. А я теперь **жить хочу**, я заслужил (Б. Акунин, Азazel).*

Käesolevas tekstifragmendis on desideratiivne tähend esitatud kui igavene püüdlus elada.

3. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD SOOVITAVAT MENTAALSET TEGEVUST

Tegusõnad, mida traditsiooniliselt nimetatakse mentaalseteks, moodustavad üsna kirju grupi. Siia alla kuuluvad nii sugestiivsed verbid (*верить, убеждать, внушать*) kui ka tajuverbid (*слышать, видеть*).

Vrd:

*...Книга мне не просто понравилась, но доставила большое удовольствие. Почему? Вот над этим-то и **хочу поразмыслить** (В. Лукьянин, Урал, 2006, № 1).*

Lausungid modaalse verbiga *хотеть*, infinitiiviga *осознать/осознавать* kalduvad eneseidentifitseerimise suunas.

Vrd.:

<...>

И я один, с моей тупой тоскою,

Хочу сознать себя и не могу –

Разбитый челн, заброшенный волною,

На безымянном диком берегу...

<...> (Ф. Тютчев, Есть и в моем страдальческом застое...)

4. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD MODAALSE SUBJEKTI TAJU

Need lausungid annavad teada kõneleja kavatsusest alustada või jätkata potentsiaalset tegevust audiaalse või visuaalse ilmingu mõjul (muusika, kõne, jälgitav tegevus).

Vrd:

Хочу послушать музыку.

Vrd ka:

*– Что за срочность? – недовольно спросил Барбос. – Еще один шептун. После, молодой человек, после. Сначала я **хочу дослушать профессора**. Где его черти носят? (Б. Акунин, Левиафан).*

Vrd ka:

*– Да ты что, – махнул рукой Морковин. – Чтобы в систему войти, нужен допуск. Все терминалы наверху. Это просто контрольный монитор – **хочу посмотреть**, что считаем (В. Пелевин, Generation П).*

5. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD SOOVITAVAT VERBAALSET TEGEVUST (POTENTSIAALNE JA PERFORMATIIVNE TEGEVUS)

Üldine performatiivsete lausungite funktsioon – pöörata tähelepanu kõneleja sõnadele ja tegudele.

Vrd:

(1) *В нашем равнодушном веке любопытных и страстных людей немного; но около 10 лет тому назад случился один такой чудак в Петербурге, и судьба, как нарочно, поставила его перед непонятной женщиной, которой **историю я хочу вам рассказать** (М. Лермонтов, Я хочу рассказать вам).*

(2) *Она быстро повернулась от окна и села в кресла.*

*– Садитесь и вы, пожалуйста. Нам недолго быть вместе, и я **хочу говорить все, что мне угодно**... Почему бы и вам не говорить все, что вам угодно? (Ф. Достоевский, Бесы).*

6. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD MODAALSE SUBJEKTI KAVATSUST

Reeglina on sellised lausungid suunatud kaugesse tulevikku. Subjekti tegevus on kompleksne.

Vrd:

(1) *Хочу **учить/выучить/подучить английский**.*

(2) *Хочу **учиться на художника**.*

7. LAUSUNGID, MIS FIKSEERIVAD MODAALSE SUBJEKTI TAHET

Tegusõna *zaveščatʹ* väljendab subjekti "igavest" tahet: peale subjekti surma on tema tahe kehtiv. See on nn performatiivne tegevus: testament

Vrd:

(1) *Хочу завещать мой скелет в академию, но с тем, с тем, однако, чтобы на лбу его был наклеен навеки веков ярлык со словами: «раскаявшийся вольнодумец». Вот-с!* (Ф. Достоевский, Бесы).

(2) – *Я старый человек. Прожил долгую творческую жизнь. У меня сохранились богатейшие архивы. Я хочу завещать их тебе. Там есть уникальные материалы. Переписка с Мейерхольдом, Толубеевым, Шостаковичем* (С. Довлатов, Соло на ундервуде).

8. LAUSUNGID, MIS EKSPLITSEERIVAD SUBJEKTI POTENTSIAALSET LIHKUMISSOOVI

Selle rubriigi eesmärk on näidata mudeleid, mille alusel produtseerivad selle tüübi lausungid.

Vrd konstruktsioone:

(1) – *Куда идешь?*

– *Хочу сбежать в магазин.*

(2) *Хочу бежать быстрее, а не могу.*

9. MODAALSE SUBJEKTI PÜÜDLUS/KAVATSUS ELLU VIA ÜHIST TEGEVUST (ÜHISTEGEVUS TEISE SUBJEKTIGA)

Vrd:

Я хочу встретиться с тобой завтра.

Vrd tutvumissituatsiooni:

– *Я хочу представить тебя своему начальству, – сказал Морковин, запирая машину. – Веди себя естественно. Но не говори лишнего* (В. Пелевин, Generation П).

10. MODAALSE SUBJEKTI SOOV TEOSTADA FÜÜSILIST TEGEVUST, MIS ON SUUNATUD TEISE OBJEKTI STRUKTUURI MUUTMISELE

Sellist tüüpi lausungeid kasutatakse kõnekeeles, peamiselt dialoogides, kus kõneleja püüab seletada oma käitumist.

Vrd konstruktsioone:

(1) *Я хочу помыть посуду.*

(2) *Хочу покрасить стену.*

(3) *Хочу разрезать кусок мяса пополам.*

Vrd ka:

(1) *Хочу сжечь эти бумаги (чтобы был порядок).*

(2) *Хочу уничтожить эти ненужные письма.*

Poeetilises tekstis annavad sellised tähendused edasi subjekti sisemise dünaamilisuse sisu.

Vrd:

Я устал от нежных снов,

От восторгов этих цельных

Гармонических пиров

И напевов колыбельных.

Я хочу порвать лазурь

Успокоенных мечтаний... (К. Бальмонт, Кинжальные слова)

11. LAUSUNGID, MIS EKSPLOTSEERIVAD KANJU ENDALE VÕI TEISELE SUBJEKTILE

Vrd:

(1) *Ты просто неумная женщина. Таких много было. Много есть и сейчас. Просто неумная, ничтожная, даже невинная, как все, кто ничтожен. И если я **хочу убить тебя**, то ты не гордишься этим, не думай, что ты особенная, достойная моего гнева. Нет. Просто мне будет немного легче* (Л. Андреев, Савва).

(2) *[Первая придворная дама:] Эта дама и есть та баронесса, которую вы назвали свиньей и хотите зарезать.*

*[Генрих:] Ничего подобного, вот свинья, которую я назвал Баронессой и **хочу зарезать*** (Е. Шварц, Голый король).

(3) *[Женя Лукашин:] Не уходите, я прошу вас, не уходите! Оставайтесь!*

*[Ипполит:] Уберите руки! Может быть, я **хочу простудиться и умереть*** (к/ф Ирония судьбы, или С легким паром).

12. LAUSUNGID, KUS MODAALNE SUBJEKT EKSPLOTSEERIB OMA SOOVI MUUTA SISEMAAILMA (HINNANGUID, EMOTSIONAALSEID SEOSEID JA SUBJEKTI SEISUKORDA)

Vrd:

...Когда, людей вблизи увидя

В пустыню скрыться я хочу,

Их слабый глас возненавидя, –

Тогда, забывшись, я лечу...

<...> (А. Пушкин, Когда порой воспоминанье...).

(4) *Хочу просыпаться посреди ночи и думать, вспоминать бывшую жену. **Хочу грустить, хочу злиться, хочу не обращать внимания на Марину*** (Д. Власенко, Марина).

13. LAUSUNGID LOKATIIVSETE PREDIKAATIDEGA, MIS EKSPLOTSEERIVAD ÜHISE MODAALSE TÄHENDIGA 'SATTUDA TEATUD RUUMI'

Vrd:

1) Püüdlus mugavusele: Стремление к удобству, комфорту: *хочу на диван/за стол/на постель.*

2) Püüdlus puhata, lahutada meelt: *хочу в клуб/в театр/в ресторан/ на дискотеку/ на выставку/на природу/ на дачу и т.д.*

14. LAUSED, MILLEL ON ÜLDINE MODAALNE TÄHEND 'PÜÜDLUS VALLATA'

Vrd:

Хочу автомобиль/кухонный комбайн/стол и т.д.

Poeetilistes tekstides annavad niisugused tarindid vahetult teada lüürilise subjekti kavatsustest.

Vrd:

(1) Я хочу горящих зданий,

Я хочу кричащих бурь!...

Я хочу иных бряцаний

Для моих иных пиров.

Я хочу кинжальных слов

И предсмертных восклицаний! (К. Бальмонт, Кинжальные слова)

5. FRASEOLOGISMID DESIDERATIIVSUSE SEMANTILISE VÄLJA PERIFEERIA KOMPONENDIGA 'TAHE/SOOV'

Peatükis on esile toodud hulk vene keele fraseologisme, millel on subjekti soovi tähendus. Sõnaraamatutes võib kohata tegusõna *хотеть* tähenduse seletuse juures fraseoloogilise komponendina. Nt *чего душа хочет, как хочешь/хотите, что хочешь/хошь, хочешь не хочешь, если хотите/хочешь, чего моя левая нога захочет, спать и (во сне) видеть, дорого бы дал/заплатил, так и подмывает руки чешутся, иметь охоту, лелеять мечту, отдал бы правую руку.*

Lausungeid, kus esineb fraseoloogilisi ühendeid, iseloomustab tugev ekspressiivsus, mis viitab intensiivsele potentsiaalsele tegevusele. Edaspidi tuuakse esile tekstuaalsed järeldused fraseologismide funktsioneerimisest.

1. Valikuvabaduse hinnang

Vrd:

*На меня все оглядываться стали, что я их своими подарками ниже себя ставлю; так что им даже совестно после меня класть, а я решительно уже ничего не жалею, потому **моя воля**, сердце выскажу, душу выскажу, и выказал* (Н. Лесков, Очарованный странник).

2. Intensiivse soovi seisundiga subjekt

Siia võivad kuuluda sellised fraseoloogilised ühikud: *будто/словно/точно манны небесной, глаза загорелись, глаза и зубы загорелись, гореть желанием, готов/рад/хотел бы сквозь землю провалиться, дорого бы дал, ждать не дожидаться, загореться желанием, лелеять мечту, отдал бы правую руку, ради самого господа Бога/Христа ради, руки чешутся/зачесались, сгорать от любопытства, спать и (во сне) видеть, считать дни/часы/минуты, томиться желанием, хлебом не корми, хоть/хоть бы одним глазком жпе.*

3. Fraseoloogilised ühikud, mis annavad edasi sisemise pingutuse dünaamikat, et saavutada soovitud

Siia rühma kuuluvad sellised fraseoloogilised ühikud nagu *бороться с собой, вертится в голове, вертится на языке, дай Бог памяти/память, лезть из кожи вон, ломать голову жпе.*

Vrd:

*...Я лег заболевающим, а проснулся больным. Мне вдруг показалось, что осенняя тьма выдавит стекла, вольется в комнату и я захлебнусь в ней, как в чернилах. Я стал человеком, который уже не владеет собой. Я вскрикнул, и у меня явилась мысль бежать к кому-то, хотя бы к моему застройщику наверх. Я **боролся с собой** как безумный. У меня хватило сил добраться до печки и разжечь в ней дрова...* (М. Булгаков, Мастер и Маргарита).

4. Fraseoloogilised ühikud, mis määratlevad püüdlust saavutada eesmärk

Sellesse rühma kuuluvad niisugused fraseoloogilised ühikud nagu *взять свое, гоняться за двумя зайцами, иметь зуб, строить планы*.

Vrd:

Свое возьму на Олимпиаде (Новые Известия, 14.09.2006).

5. Fraseologismid, mis eksplitseerivad allutamise oma tahte

Sellesse rühma kuuluvad niisugused fraseoloogilised ühikud nagu *вить веревки, вынь да положь*.

Vrd:

Хозяйка шипела:

*– Я тебе не гусарская офицерша, мне деньги надобны. Дрова семь целковых, откуда я возьму? Сам себя не прокормишь – заведи платящую воздакторшу. Ты – молодой человек со способностями, и наружность у тебя достаточно восхитительная. Какая ни есть дура найдется. А мне разве возможно? Куда ни вертыхнись, деньги **вынь да положь**. Дунь – руб, плюнь – руб, поколей – полтора (Ф. Сологуб, Голодный блеск).*

6. Fraseoloogilised ühikud, mida tarvitatakse soovimise väljendamiseks

Sellesse rühma kuuluvad niisugused fraseoloogilised ühikud nagu *Бог в помощь, дай Бог, скатертью дорога* и т.п.

Vrd:

<...>

...Я вас любил так искренно, так нежно,

*Как **дай** вам **бог** любимой быть другим* (А. Пушкин, Я вас любил...).

Vrd ka:

*– Вы отправляйтесь... ну, в общем, туда, откуда приехали. Без промедления, нынче же. Еремей! – Да, светлейший? – привстал на цыпочки Метастазео. – Ты ему дай тысячу или там две за утруждение, пускай его посадят в санки и **скатертью дорога**.* (Б. Акунин, Внеклассное чтение).

7. Fraseoloogilised ühikud, kus domineerib tähendus 'täielik küllus'

Sellesse rühma kuuluvad niisugused fraseoloogilised ühikud nagu *отводить душу, сколько душе угодно, сколько влезет* jne.

Vrd:

*Я теперь могу заниматься живописью, сколько захочу – **сколько моей душе угодно**.*

8. Fraseoloogilised ühikud, mis edastavad konfliktseid tähendusi

Sellesse rühma kuulub niisugune fraseologism nagu *и хочется, и колется*.

Vrd:

Мебель, конечно, красивая, но уж очень дорогая – и хочется, и колется. Надо подумать (разг.)

Ekspressiivsed fraseologismide varjundid on äärmiselt mitmekesised. Nende abil saab väljendada tahte/soovi intensiivsust. Nad võivad osutada soovi tekkimise momendile ning ka selle jätkuvusele.

Fraseoloogiliste ühikute kasutamine kontekstides ilmutab ka nende ühikute mitmekesisest semantikast. Nad on vahendid, mille abil saab laiendada, täiendada modaalse tähendi väljendamist.

KOKKUVÕTE

Töö käigus toodi esile erinevad semantilised tunnused, mis on omased desideratiivsele tähendusele: soovitava tegevuse potentsiaalsus, suunatus tulevikule, intentsionaalsus, tihe side mina-subjektiga. Lähtuvalt nendest tunnustest oli pakutud lausungite semantiline tüpologia, kus oleks väljendatud desideratiivne tähendus. See tüpologia ei ole suletud, vaid avatud süsteem, sest töö eesmärgiks oli näidata põhilisi desideratiivsuse tähenduse võimalusi. Fraseoloogiliste ühikute analüüs andis võimaluse välja selgitada vene keelele omast piltlikkust, mis puudutab tahte/soovi avaldumist erinevates elusfäärides ja tekstitüüpides.

Uurimisobjekt on väga mitmekesise iseloomuga, mistõttu on väga raske hõlmata kõiki tema omadusi korraga. Desideratiivse tähendi keelelise väljendamise mitmekülgsust on võimatu täielikult liigitada, sest sel juhul peaks klassifitseerima inimese tegevuse kõik võimalikud küljed. Töös olid esile toodud just need põhilised tahtmise/soovi modaalsed vektorid, mida oli võimalik eristada, lähtudes predikaatide funktsioneerimisest kontekstides.

Tahtmise predikaatide tähenduse komponendid on tihedalt seotud teksti tüübiga. Nt ilukirjanduslikes tekstides võib kohata refleksiivset, sümboolset tahtmist. Igapäeva diskursuse situatsioonides näivad kavatsused selgemad. Tahtmist väljendava predikaadi "piir" tekstides sõltub objekti omadusest ja sellega seotud olukordadest, millele võib olla suunatud inimese tahe (intentsionaalsus).

Vrd: *Хочу читать* ja *Хочу читать при хорошем освещении*.

Desideratiivsuse semantilise välja perifeersete juhtumite analüüs näitas, et semantiline komponent *намерение* ehk 'kavatus' ilmneb kontekstides kas tugevamini või nõrgemini. Seda võib näha näiteks predikaatide *намереваться – собираться – стараться* kasutamisel.

Fraseologismid kujutavad soovi/tahtmise seisundit omal viisil. Nende kasutamine näitab hinnanguid, mida subjekt annab oma või teiste tegevusele. Hinnangud on tihti seotud rahvuskultuurilise aspektiga.

Töös analüüsitav materjal põhineb peamiselt kaasaegsetel vene keele faktidel. Samas on toodud tekstifragmente erinevatest ajastutest. Paljudel juhtumitel ei eristu predikaatide kasutamine kaasaegsest kasutamisest.

Töös esitatud käsitlus andis võimaluse sügavamini mõista fenomeni, mis sai uurimise keskpunktiks. Arvatavasti tuleb korrata triviaalset fakti, et soovide/tahtmise kujundamine inimeste elukäigus on palju mitmekesisem, kui nad näivad esitatuna lausungis. Töö käigus selgus, et predikaatide kasutamise analüüsimise puhul tuleb tähelepanu pöörata mitte ainult eraldi võetud lausungile või tarindile, vaid kogu tekstile. Viimane on väga aktuaalne seoses ilukirjandusliku teksti analüüsiga.

THE MODAL MEANING OF DESIDERATUM: FROM THE SEMANTIC ZONE TO THE SEMANTIC TYPOLOGY OF UTTERANCES (by the example of the Russian language)

Summary

This paper attempts at reviewing a full range of existing opinions on the semantics of wish in the context of both specific linguistic investigations and lexicographical descriptions. According to the results of this review, there is no all-inclusive concept of desire as a display of one's will in Russian philology. As a rule, scientists outline a limited semantic zone of desideratum, mix the concepts of *desiderative* and *optative*, make a partial comparative analysis of lingual ways of expressing wish, do not establish any typology of desiderative utterances with modal meaning that would be based on reliable semantic criteria. The present paper is aimed at eliminating this gap in the semantics of desiderative modality.

The basic unit of desiderative modality in Russian is the predicate *хотеть* (*to want*) that is best matched to the meaning of desirability. Starting from this basic unit, a list of modal predicates with the semantic component 'desire' has been made and a number of relevant differential features has been revealed. The selected differential features have been verified by philosophic conceptions analyzing the approach "from man to world" and treating 'desire' as an ontological category.

As a result of such stage-by-stage investigation the following semantic differential features, which are considered a distinctive meaningful characteristic of modal desiderative utterances, have been revealed: potentiality of a desired action; reference to the future, that is the presence of theological connection; premeditation; attachment to the ego; the subject's inclination for activity.

These objective differential features serve as a basis for a typology of utterances expressing different modal desiderative meanings.

A wish may be fulfilled if the modal subject is able to realize it. When a desire is extremely intensive, especially a physiological desire, it may be qualified as a necessity or a need. Anyway, this is how such a desire will be understood both by a speaker and a listener.

Idioms expressing the same meaning and quite a few extracts from literary works have allowed to discover typical Russian figurative notions presenting desire in everyday life.

As the object of investigation is extremely complicated and many-sided, it is difficult to encompass the study of its all aspects simultaneously. The main purpose of the work was to give the best possible presentation of various ways of expressing wish, especially uttered by the wistful person, that is, the ego.

It is not possible to classify all the richness of lingual manifestation of desire, otherwise, virtually all various aspects of man's activity should be thoroughly analyzed. So, only principal modal vectors of wish (i.e., orientation to a desired object) uncovered in the course of investigation have been outlined. On the strength of the data received from short textual extracts belonging to varied functional realms, a number of particularities of desiderative utterances has been revealed.

Thus, for example, predicates of desire used in the poetic text have some other semantic loading in comparison with the same predicates of the commonplace speech. Various states of desire may be displayed with regard to a) semantic relations in the text, b) extra-lingual parameters. To put it differently, one and the same predicate has dissimilar extent and character of semantic realization (semantic superstructures).

The meaning of the desiderative predicate may be expanded depending on the communicative intentions of the speaker, e.g.: *Хочу читать* (*I want to read*) and *Хочу читать при хорошем освещении* (*I want to read in a good light*).

The person's wish may be expressed both by various lexical means and by grammatical ones. Still, in this particular type of syntactic modality preference is given to lexical ways of expressing desire. The syntactic plane of expression of this type of meaning is mostly covered by principles of lexical compatibility. The diversity of modal meanings is mainly achieved by synonymous means. Peripheral cases have shown that the semantic component 'intention' becomes more or less apparent in some contexts, for example, when

such predicates as *намереваться (to intend) – собираться (to be going) – стараться (to try), etc.*, are used. Hence, the desiderative meaning has a scalar character resulting in dictionary contradictions.

The so called precedent texts with idioms also display the state of wish. Using them as an example, we can establish a “set” of aspects representing the intensity of desire. Actually, the analysis of idioms has strengthened the idea of lexical (not grammatical) character of desiderative meaning.

For the most part, facts of present-day Russian have been researched, although some speech fragments of different historic periods have also been included in the investigation. Still, there are a lot of cases in which the period of time does not play any significant part as the way of expressing wishes in the past does not formally differ from the contemporary one.

Multiple nuances of meaning, which may be delivered by predicates denoting desire, depend on text pragmatics, that is, on the subject’s estimation of the object’s qualities. The presented interpretation has allowed to appreciate the phenomenon central to the theoretical part of the paper.

As evident from the study, ways of forming wishes are much more complicated than ways of expressing them. “To decipher” the modal meaning or modal constituents of the meaning is to establish the motivation of the wish, which is beyond the scope of linguistics. Besides, it is not the meaning of the utterance only that is a prime consideration, but the meaning of the whole text as well. This is particularly true in regard to an intricate text, for instance, fiction.

It is extremely difficult to distinguish wishes based on real/unreal possibility. It is a moot point how desire may be originated, but it is basically a psychological problem rather than a linguistic one.

ANALÜÜTILISES ÜLEVAATES VIIDATUD KIRJANDUS

АПРЕСЯН Ю. Д. 1995. *Интегральное описание языка и системная лексикография*. Избранные труды. Т. II. Москва: Языки русской культуры.

АРИСТОТЕЛЬ 1984. *Никомахова этика*, т. 1–4. Москва: Мысль.

БАЛЛИ Ш. 1955. *Общая лингвистика и вопросы французского языка*. Москва: Издательство иностранной литературы.

БЕЛЯЕВА Е. И. 1985. *Функционально-семантические поля модальности в английском и русском языках*. Воронеж: Издательство Воронежского государственного университета.

ВИНОГРАДОВ В. В. 1975. О категории модальности и модальных словах. – *Исследования по русской грамматике*. Москва: Наука, 53–87.

ВОЛЬФ Е. М. 1985. *Функциональная семантика оценки*. Москва: Наука.

ГОББС Т. 1989. *Человеческая природа*. Соч. в 2-х тт., т. 1. Москва: Мысль, 507–573.

ДЕКАРТ Р. 1989а. *Первоначала философии*. Соч. в 2-х тт., т. 1. Москва: Мысль, 297–422.

ДЕКАРТ Р. 1989б. *Страсти души*. Соч. в 2-х тт., т. 1. Москва: Мысль, 481–572.

ЖУК Е. А. 1994. *Сопоставительный анализ ядерных предикатов желания в русском и английском языках (прагмасемантические аспекты)*. – Автореф. дис... канд. филол. наук. Краснодар.

ИВИН А. А. 1970. *Основания логики оценок*. Москва: Издательство МГУ.

КОКОВА А. В. 1985. *Лексико-грамматическое поле средств оптативной модальности в немецком языке* – Автореф. дис.... канд. филол. наук. Москва.

КОРДИ Е. Е. 1990. Оптативность. – *Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность*. / Под общ. ред. А. В. Бондарко. Ленинград: Наука, 170–184.

ЛЕВИН К. 2001. Динамическая теория действия. – *Динамическая психология*. Москва: Смысл, 87–236.

ЛОКК ДЖ. 1985. *Опыт о человеческом разумении*. Соч. в 3-х тт., т. 1. Москва: Мысль.

МАСЛОУ А. 1999. *Мотивация и личность*. / Пер. с англ. А. М. Татлыбаевой. Санкт-Петербург: Евразия.

- МАСТЕРСКИХ С. В. 2004. *Концепт «желание» в сопоставительном плане (на материале глагольных лексем русского, английского и немецкого языков)*. – Автореф. дис... канд. филол. наук. Тюмень.
- МЕЙЕ А. 1914. *Введение в сравнительную грамматику индоевропейских языков*. Юрьев: К. Маттисен.
- МИЛЮТИНА М. Г. 2006. *Семантика конативности и потенциальная модальность: комплекс «попытка – результат» и его выражение в современном русском языке*. – Автореф. дис.... докт. филол. наук. Екатеринбург.
- НЕБЫКОВА С. И. 1972. *Структура предложений современного русского языка с точки зрения содержания модальности возможности и необходимости* – Автореф. дис.... канд. филол. наук. Москва.
- ПАДУЧЕВА Е. В. 2004. *Динамические модели в семантике лексики*. Москва: Языки славянской культуры.
- ПЛУНГЯН В. А. 2000. *Общая морфология: введение в проблематику*. Москва: УРСС.
- РАСПОПОВА Т. И. 1982. *Оптимативные предложения на материале русского и английского языков*. – Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ленинград.
- СЕЛИЩЕВ А. М. 1952. *Старославянский язык*. Ч. 2. Тексты. Словарь. Очерки морфологии. Москва: Издательство МГУ.
- СПИНОЗА Б. 2001. *Этика*. Минск: Харвест.
- СТЕПАНОВ Ю. С. 1981. *Имена, предикаты, предложения*. Москва: Наука.
- ТРУБ В. М. 1993. К проблеме семантического описания желаний. – *Wiener Slawistischer Almanach* (31), 275–298.
- ТУРОВСКАЯ С. Н. 1997. *Проблемы изучения модальных смыслов: теоретический аспект (на материале современного русского языка)*. *Dissertationes Philologiae Slavicae Universitatis Tartuensis*. Тарту: Tartu Ülikooli kirjastus.
- ТУРОВСКАЯ С. Н. 2003. *В пространстве долженствования*. Таллинн: TPÜ kirjastus.
- ХАНИНА О. В. 2004. Дезидератив и реальность. – *Исследования по теории грамматики*, 3. Ирреалис и ирреальность. Москва: Гнозис, 414–429.
- ШАТУНОВСКИЙ И. Б. 1989. Пропозициональные установки: воля и желание. – *Логический анализ языка. Проблемы интенциональных и прагматических контекстов*. / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова Москва: Наука, 155–185.
- ШАТУНОВСКИЙ И. Б. 1996. *Семантика предложения и нереферентные слова*. Значение. Коммуникативная перспектива. Прагматика. Москва: Языки русской культуры.
- ЯЗЫКОЗНАНИЕ. Большой энциклопедический словарь. 1998. / Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Научное издательство Большая Российская энциклопедия.
- ЯСПЕРС К. 1997. *Общая психопатология*. Москва: Практика.
- ВУБЕЕ, J., PERKINS, R., PAGLIUCA W. 1994. *The evolution of grammar: tense, aspect and modality in the languages of the world*. Chicago: University of Chicago Press.
- ВУБЕЕ, J., FLEISCHMANN S. (eds). 1995. *Modality in Grammar and Discourse*. Amsterdam: Benjamins.
- KENNY, A. 2003. *Action, emotion and will*. London, New York: Routledge.
- KURYŁOWICZ, J.. 1964. *The inflectional categories of Indo-European*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.